

Dijital Çağa Retrospektif Bir Bakış: Dune Evreni ve Fütürizm Tasavvurları

A Retrospective Look into the Digital Age: Imagines of the Dune Universe and Futurism

Dilge KODAK*

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 24.02.2023 ■ Kabul Accepted: 04.06.2023

ÖZ

Bir fenomenle ilgili doygunluk durumu, sürecin bir tür kolektif yorgunluğa evrilebileceğinin işareti olarak varsayılabilir. Kimi zaman bu süreç tersine de işleyebilir. Yapay zekâ, metaverse, siber alan gibi oluşumlar, çok kısa bir süre öncesine kadar kavramsal olarak ele alınırken, günümüzde uygulama alanları bulmuşlardır. Öte yandan etik, suç, tüketim gibi temel kavramlarla da döl bir perspektifte değerlendirilmektedirler. Bir yandan üretim, tüketim, haberleşme vb. çok sayıda alan tamamen dijitalleşirken, diğer taraftan minimalist tutumlar da toplumsal hayatta öne çıkmaya başlamıştır. Geç modern dijital çağ, analog pratiklerin monolitikliğine bir direniş mecazı taşır. Konkre bir dönemin kapanışını simgeler. Ancak dijital çağ bir taraftan da kaygan bir olumlama zemininde yer alır. Tıpkı modernitede olduğu gibi, büyük anlatıların dekadansına yapılan tarihi şahitlik, teknolojik determinizmi temeline alarak genişleyen dijital çağın getirileri için de rasyonel bir ihtimaldir. Bu çalışmanın amacı, 1965 yılında Frank Herbert tarafından tasarlanan Dune evreni ekseninde dijitalleşmeyi merkeze alan fütürizm ve trans-hümanizm unsurlarını tartışmak ve muhtemel gelecek tasavvurlarına ilişkin perspektif olanakları aramaktır. Çalışma niteliksel olarak dizayn edilmiş, doküman tarama ve betimsel analiz metodları kullanılmıştır. Analiz bulguları, her ne kadar dijitalleşme ve teknolojiye yönelik bir gelecek tasavvurunun güzellemesi yapılırsa da, ekolojik, kültürel, politik ve toplumsal trendlerin gittikçe sadeleştiğini ve muhtemel gelecek tasavvurlarının Dune evrenine benzer bir antikiteye evrilebileceğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Teknolojik determinizm, Fütürizm, Trans-hümanizm, Dune.

ABSTRACT

A state of saturation related to a phenomenon can be assumed as a sign that the process may evolve into a type of collective exhaustion. At times, this process can also work in reverse. Formations such as artificial intelligence, metaverse, and cyberspace, which were recently conceptualized, have now found practical applications. On the other hand, they are also evaluated from a dual perspective with fundamental concepts such as ethics, crime, and consumption. While production, consumption, communication, and many other areas are becoming completely digital, minimalist attitudes are also starting to emerge in social life. The post-modern digital age carries a metaphorical resistance to the monolithic nature of analog practices, symbolizing the end of a concrete period. However, the digital age also lies on a slippery ground of affirmations. Just like in modernity, witnessing the decadence of grand narratives is a rational possibility for the benefits of the expanding digital age, based on technological determinism. The aim of this study is to discuss the elements of futurism and trans-humanism centered on digitalization in the Dune universe designed by Frank Herbert in 1965 and to search for perspective opportunities regarding possible future visions. The study is qualitatively designed, and document scanning and descriptive analysis methods are used. Although the analysis findings glorify a future vision related to digitalization and technology, they also reveal that ecological, cultural, political, and social trends are becoming increasingly simplified and that possible future visions may evolve into an antiquity similar to the Dune universe.

Keywords: Digitalization, Technological determinism, Futurism, Trans-humanism, Dune.

"Korku aklın katilidir"
F. Herbert

Giriş

Teknolojik determinizm gelişme ve ilerlemenin sürekliliği ilkesine dayanır ve bu ilke her daim insanlığa ithaf edilir. Teknolojinin insanlığı bulunduğu noktadan mutlak surette ileriye ve daha iyiye taşıyacağı aksiyonel bir arzu olsa da, günümüzde bir erken modernite nosyonu olarak hareketsiz kalma ihtimali vardır. Bu da dijital çağın aktüel durumu ile açıklanabilir. "Dijital Çağ" terimi genellikle, teknolojinin hızla gelişmesi ve dijitalleşme sürecinin hemen hemen yaşamın her alanına nüfuz etmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu durumun olumlu ve olumsuz tezahürleri bulunmaktadır. Teknolojinin sunmuş olduğu kolektif kolaylıklar, hızlı ve etkili iletişim imkanları, enformasyona erişimdeki kolaylık ve eğitim olanaklarının genişlemesi pozitif sahalarda sayılabilir. Öyle ki, dijital bir küresel kültürün oluştuğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir (Tomlinson, 2013). Öte yandan, dijital teknolojiler sayesinde tıp, endüstri, ulaşım ve benzeri birçok sektörde de hatırı sayılır ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak dijital bütünüyle avantajlarla dolu değildir. Özellikle sosyal medya ve dijital cihazların aşırı kullanımı, ilgili literatürlere yeni hastalık ve bağımlılık türleri sokmuştur ve bunlarla ilgili tedavi protokolleri geliştirilmeye devam etmektedir (Darı, 2017: 732-733). Bir diğer olumsuz durum, dijital çağda kişisel verilerin korunması ile ilgilidir. Siber güvenlik tehditleri, dijital dolandırıcılık ve sanal suçlar gibi yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, teknolojinin hızlı gelişimi ve işsizlik oranındaki artış da bir başka problem olarak öne çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında, her teknolojik ilerleme safhasında görüldüğü gibi, dijital çağın da etkileri çoklu olarak değerlendirilmektedir. Buradaki temel nokta, dijital teknolojilerin avantajlarından yararlanılırken, aynı zamanda bu teknolojilerin olumsuz etkilerine karşı geliştirilmesi veya yerleştirilmesi gereken bilinçlilik halidir. Dijital çağ sona ermiş bir periyot değildir. Her ne kadar analog ve mekanik sistemlerin dijitalleşmesi olarak anlaşılıyorsa da, sahasını gittikçe genişletmektedir. Bu

esnemenin sürekliliğinde, toplumsal bilinç önem arz etmektedir. Kendinden önceki her teknolojik gelişme gibi dijitalleşme dönemi de teknolojik determinizm ile ilişkilendirilir. Bu ilişkilendirme dijital çağın olumlu taraflarına odaklanılmasından ileri gelir. Teknolojik determinizm, teknolojinin toplumun tüm alanlarını etkilediği ve insan davranışlarını belirleyebileceği fikrine dayanır. Bu görüş, teknolojinin toplum üzerindeki etkisine odaklanarak, toplumsal değişimlerin teknolojik gelişmelerin sonucu olduğunu iddia eder. Teknolojik determinizmin etkileri, toplumun farklı alanlarında kendini göstermektedir. Örneğin, bu görüşe göre, teknolojinin hızlı gelişimi, toplumda aynı oranda hızlı değişimlere yol açabilir. Bu değişimler, insanların hayatlarında birçok yenilik ve kolaylık sağlayabilirken, aynı zamanda bazı toplumsal sorunlara da neden olabilir. Teknolojik determinizm, insanların teknolojiye bağımlı hale gelmesine, kişisel ilişkilerin azalmasına, toplumsal etkileşimlerin azalmasına ve tek başına olmaya neden olabilir. Teknolojinin toplum üzerindeki etkilerini ele alan bir görüş olmasından ötürü, olumlu bir tarafı da vardır. Teknolojinin hızlı gelişimi, tıp, ulaşım, iletişim, bilgi teknolojileri gibi birçok sektördeki hizmetlerin gelişmesine ve insanların hayat kalitesinin artmasına da katkı sağlamıştır. Nihai olarak teknolojik gelişmeler toplumsal değişimleri tetikleyebilir ve toplumsal sorunlara neden olabilir. Teknolojinin hızlı gelişimi aynı zamanda birçok alanda faydalar da sağlayabilir. Fakat bu konuda da ideal bir denge söz konusu olamamıştır. Öyle ki, teknolojik gelişmelerin belirleyiciliğine duyulan kolektif güven, teknolojinin insan hayatını kolaylaştırıcı işlevini arttırarak insanın bizzat kendisini "iyileştirme" hatta "mükemmelleştirme" yönünde eğilim göstermiş ve bu eğilimin bir çıktısı olarak da trans-hümanizm görüşü inşa edilmiştir. Trans-hümanizm, insanların fiziksel ve zihinsel kapasitelerini arttırmayı ve sınırlarını aşmayı amaçlayan bir felsefi harekettir. Bu amaç doğrultusunda, teknolojik gelişmelerin insan vücudu üzerinde kullanımı, insanın doğal evrim sürecini kontrol altına almayı ve onu geliştirmeyi hedefler. Trans-hümanizm hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı taraflar trans-hümanizmi, insanın doğal sınırlarını aşmasını ve kendisini

geliştirmesini sağlayacak bir felsefe olarak görmektedirler. Bu yaklaşıma göre, insanların teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanarak yaşam sürelerini uzatması, daha akıllı ve yaratıcı olması mümkündür. Ancak, bazı taraflar trans-hümanizmi, insanın doğal sınırlarını aşmaya yönelik riskli bir pozisyon olarak değerlendirirler. Bu yaklaşıma göre ise, insanların doğal sınırlarını aşması, insan doğasının anlaşılması ve insanın sosyal etkileşimleri gibi organik süreçlere zarar verebilir. Ayrıca kimi taraflar da, trans-hümanizmin, insanlar arasında yeni bir ayırım yaratması ve toplumsal eşitsizliği artırması endişesini taşımaktadırlar. Trans-hümanizmin diğer bir eleştirisi de, teknolojinin sınırlarının nereye kadar uzandığı konusunda belirsizliğin olmasıdır. Bazı görüşlere göre trans-hümanizmin, biyolojik zarara evrilebileceği veya toplumun diğer kesimlerinin olumsuz yönde etkilenebileceği yönünde endişeler söz konusudur. Ayrıca, teknolojinin insanın doğal evrim sürecini kontrol altına alması, insanlık tarihindeki diğer dönemlerde olduğu gibi, teknolojik ve toplumsal olarak geriye düşme riski taşır. Trans-hümanizm insan evriminin potansiyelini arttıracak bir yaklaşım olarak görülebilir ancak insanın doğal sınırlarını aşmanın tehlikeleri göz ardı edilemez. Dolayısıyla trans-hümanizm değerlendirilirken sosyal ve toplumsal etkilerin yanı sıra, etik sorunlar ayrıca öncelik taşımaktadır.

Dijital çağ teknolojik periyot olarak, trans-hümanizm de fikri bir pozisyon olarak fütürizm ekseninde son derece elverişli bir şekilde tartışılabilir. Ki çalışma kapsamında Dune evreni incelemesinde de kavramsal üçgen fütürizm ile tamamlanmıştır. Fütürizm her ne kadar 20. yüzyılın başlarında İtalya'da ortaya çıkan sanatsal bir akım olsa da, sanatı gelecekteki teknolojik gelişmelerin bir yansıması olarak kullanmıştır. Fütürizm hız, dinamizm ve modernite gibi kavramlar üzerine odaklanmaktadır. Aktüel olarak dijital çağda fütürizm tasavvurlarının teknolojik bağlamda geliştiği söylenebilir. Örnek vermek gerekirse akıllı cihazlar, yapay zeka uygulamaları, otonom sistemler ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojiler dijital çağda fütürizm tasavvurlarını besleyen

unsurlardır. Dijital çağ, teknolojik determinizm ve fütürizm uzun erimli gelecek tasavvurları için toplumsal hayat özelinde belirleyicilik taşırlar. Ancak bu belirleyiciliğin her koşulda olumlu sonuçlar doğuramayacağı varsayımının kurgusal ispatı Dune evreninde görülebilmektedir. "Dune", Frank Herbert tarafından yazılmış bir bilimkurgu romanıdır ve ilk kez 1965 yılında yayımlanmıştır. Şimdiye kadar iki kez David Lynch ve Denis Villeneuve tarafından sinemaya uyarlanmıştır. Dune, gezegen Arrakis'in etrafında şekillenen bir hikayeyi anlatır. Bu gezegen, "melanj" adlı maddenin ana kaynağıdır ve uzay yolculuğunda kullanılan uzay gemilerinin hareketlerini kontrol etmek için gereklidir. Bu maddenin aynı zamanda, insan zihni üzerinde psikedelik bir etkisi vardır ve psişik güçlerin gelişmesine yardımcı olur. Ancak bu mikro hikayeden çok daha fazlasıdır. Tıpkı günümüzde olduğu gibi Dune evreninde de teknoloji odaklı bir fütürizm anlayışı hakim olmuş, ancak teknolojik belirlenimci kolektif tavrın bedeli bir kurtuluş öyküsüne dönüşmüştür. Öyle ki, dijital ve yapay zeka teknolojilerinden tamamen soyutlanmış, feodal bir yaşam biçimine entegre olmuş toplumsal sistemler inşa edilmiştir. Dune evreni, teknoloji ve dijitalleşmenin insan hayatı üzerindeki etkisi ve sonuçlarının bir özeti niteliğindedir ve günümüz teknoloji odaklı fütürizm tahayyülleri için gerçekçi bir alternatif sunar. Bu çalışmanın temel problemini dijitalleşme ve teknolojik determinizm odaklı gelecek hayallerinin niteliği oluşturmaktadır. Fütürizm ve trans-hümanizm gibi kavramlar, söz konusu gelecek hayallerini olumlamaktadırlar. Bu olumlama da çalışmanın merkezi sorunsalı konumundadır ve tartışılmaya değerdir. Bu çalışmada Dune evreni dijital çağ, teknolojik determinizm ve fütürizm kavramları ekseninde incelenmiştir. Bu üç kavramsal çerçeveye ilişkili olarak Dune evrenini tanımlayan unsurlar olan dijitalleşme, teknolojik kurtuluş, toplumsal yapı, ekolojik tehditler ve inanç & gelenek tasavvurları ekseninde betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda iki varsayım da doğrulanmış, teknoloji odaklı fütürizm yaklaşımlarının nihai olarak olumlu olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin gündelik yaşamdaki yeri

ve karşılığı, meydana getirdiği sorunlar, avantaj ve dezavantajları iletişim bilimlerinin merkezi çalışma alanlarından biridir. Bu açıdan bakıldığında, uzun erimli gelecek öngörülerinde Dune evreni açıklayıcı ve örnek teşkil eden bir referanstır. Bu kapsamda yeni araştırma sorularına da zengin bir zemin sağlayacağından, bu çalışma iletişim bilimlerinin çalışma alanları açısından önem arz etmektedir.

Teknoloji Sempatizanlılığı: Tarihi Tekrar Ettirmek

Teknoloji tarih boyunca, toplumsal iyilik nosyonları ile ilişkilendirilmiştir. Her bir teknolojik icat veya ilerlemeye; insan yaşamına refah ve iyilik getirecek nihai buluş sorumluluğu yüklenmiştir. Bu kolektif tavır, aydınlanma geleneğinden gelir ve endüstri devriminde somutlaşır. Makineleşme çağı ile birlikte artık teknoloji odaklı bir kurtuluş destanı hayal edilmeye başlanmıştır. Teknoloji tarihine bakıldığında da, her bir yenilik ya da icat, kendinden öncekini yok edecek ölçüde devrimcidir. Ve her teknolojik yeniliğe destansı anlamlar yüklenmiştir. Tarihteki birçok teknolojik buluşa, günümüzde nostaljik tarih anlayışı ile bakılır. Bu yaklaşım, modernitenin büyük anlatılarıyla benzeşim göstermektedir. Bilindiği üzere büyük anlatı, üst-anlatı ya da ana anlatı, Jean-Francois Lyotard tarafından eleştiri niteliğiyle geliştirilmiştir. Şemsiye formu bir teoridir. Lyotard'ın büyük anlatı teorisine göre, evrensel gerçeğe başvurmaya dayalı olarak çeşitli tarihsel olaylara, deneyimlere, sosyal ve kültürel olgulara bütüncü, kapsamlı bir açıklama vermeye çalışır (Lyotard, 1997:12-13). Bu yalın bağlamda büyük anlatı gücü, otoriteyi ve toplumsal gelenekleri meşrulaştırma işlevi gören bir öyküdür. Buna göre tarihteki olaylar, bir tür evrensel bilgi ya da şablona başvurarak dağınık olay ve olguları birbirlerine bağlayarak anlamlandırır. Modernitenin devrimci arka planını oluşturan bu büyük anlatılar, Lyotard tarafından *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge* adlı çalışmasında eleştirilmiştir.

Modernite çok sayıda teorisyen tarafından, farklı tarihsel dönemlerle adlandırılmıştır. Genellikle üç farklı periyotta değerlendirilir. Sırasıyla

erken modernite, orta ve geç modernlik olarak dönemselleştirilir İtalyan Rönesans'ından Endüstri devrimine kadar olan süreç genellikle, Orta Çağ'ın Skolastik Düşünce'sinden sıyrılışın, sanatsal ve bilimsel çıktılarının incelendiği bir dönemdir. Orta periyot ise Endüstri Devrimi'nden 1970'li yıllara, tam olarak hippie hareketinin yaygın olduğu döneme kadarki zaman dilimini kapsar. Son olarak geç modernite dönemi ise 1970'li yıllardan günümüze kadar olan dilimi refere eder. Son dönem için ikinci modernite, geç kapitalizm gibi kavram başlıkları da kullanılmaktadır. Bu üç periyot, üç farklı tarihsel dönüşümü kavramaktadır. İlk periyot endüstrileşme idealine erişmek için üretim prensiplerinin gözden geçirilmesi ve emek kavramının öne çıkmasını kapsar. İkinci periyotta Orta Çağ'ın dogmatizminden tam kopuşu, sekülerleşme süreçlerini çerçeveler. Üçüncü ve son evre ise modernitenin kendi çelişkileri ve düşünümsel bireyin kamusal alandaki rolü üzerine inşa edilir. Modernitenin temel değerleri genellikle sanayileşme, kentleşme, rasyonalizasyon, bürokratikleşme, sekülerizm, ulus devlet, demokrasi ve laiklik (Yaşar, 2011: 12) olarak kabul edilmektedir. Her bir değer kendi ekseninde belirleyici ve önemlidir, ancak rasyonalizasyon bir kavram olarak modern toplumların benzersizliğini açıklamak için kavrayıcı niteliktedir. Öyle ki rasyonelleşme, teknik rasyonitenin kültürel bir biçim olarak genelleştirilmesine dayanır. Özellikle verimlilikteki artış, sosyal süreçlerdeki hesaplama ve kontrolün dahil edilmesine atıfta bulunur. Ancak rasyonalizasyon aynı zamanda geleneksel dünyanın sosyal normatif ve niteliksel zenginliğini de azaltır ve sosyal gerçekliği teknik manipülasyona maruz bırakır. Moderniteye dair neredeyse tüm teoriler de genellikle bu indirgemenin, bireyin dünya ile olan ilişkisini zayıflattıklarını iddia ederler. Albert Borgmann'ın "cihaz paradigması" bu yaklaşımın iyi bilinen bir örneğidir (Feenberg, 2003: 1). Albert Borgmann, *Technology and the Character of Contemporary Life* adlı kitabında bu paradigmayı tartışmaktadır. Ona göre teknoloji hayatın çok önemli bir bölümünü insanların elinden almaktadır. Yeni buluşlara ve cihazlara geliştirilen bağımlılıkla, sosyal bağlam kaybedilmekte, eski gelenek ve göreneklere soyutlanma durumu

meydana gelmektedir. Bu durumun ayrıntılı bir değerlendirmesini yapabilmek için, öncelikle “meta” ile “şey” arasındaki farkların belirlenmesi gerekir. Borgmann’ın (2009) tanımıyla metalar, teknolojinin genel çerçevesi içinde yerel ve tarihsel bağlardan bağımsız olmaları anlamında oldukça indirgenmiş ve soyut varlıklardır. Öte yandan metalar, kendilerine atfedilenden başka bir anlamı olmayan nesnelere. Şeyler ise, sadece nesnelere kendileri değildir, aynı zamanda nesneyle bağlantılı olabilecek duyguları ve anlamları da içerir (Borgmann, 2009).

Değerlendirmenin bu aşamasında teknolojik belirlenimcilik veya diğer adıyla teknolojik determinizm önem taşır. Teknolojik determinizm, teknolojinin gündelik yaşamdaki yeri, akademi, politika, popüler kültürü ilgilendiren, teknoloji ve sosyal değişim arasındaki ilişki hakkında düşünmenin bir yoludur (Marx ve Smith, 1994; Wyatt, 2008, Akt, Mauthner ve Kazimierczak, 2018: 22). Temelleri genellikle Karl Marx’ın çalışmasına ve onun emek süreçlerinde teknolojinin rolüne ilişkin tarihsel materyalist analizine kadar uzanır. Teknolojik determinizm birleşik bir yaklaşım değildir. Bununla birlikte, bazı ortak ilkeleri ayırt etmek mümkündür (Mauthner ve Kazimierczak, 2018: 22) Teknolojik determinizmle ilgili sorunlardan biri, insan seçimine veya müdahalesine yer bırakmaması ve dahası insanların yarattıkları ve kullandıkları teknolojilerin sorumluluğundan kurtarılmasıdır. Teknolojiler toplumsal çıkarların dışında geliştirilirse, o zaman toplumu meydana getiren bireylerin bu teknolojilerin kullanımı ve etkileri konusunda çok az seçeneği olur. Bu, ister tüketici ürünleri ister elektrik santralleri olsun, yeni teknolojiler geliştirmekten sorumlu olanların çıkarlarına hizmet eder (Wyatt, 2008: 169).

Teknolojik determinizm kabaca kültür ve sosyal organizasyon biçimlerinin üretim, mübadele, iletişim ve tüketim teknolojileri tarafından şekillendirildiği görüşü olarak tanımlanabilir. Bilindiği gibi teknolojik determinizm, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1900’lü yılların ilk çeyreğinde bilim ve teknolojinin gelişmesindeki hızlı ilerleme, üretimde toplu uygulamalarının

artan etkinliği ile bağlantılı olarak ortaya çıktı. Teknolojik determinizm, teknolojinin belirleyici rolü ve teknolojinin sosyal gelişimi fikriyle birleşen bir dizi fikri ifade eden farklı kavramların birliğidir. Teknolojik determinizm bazı temel varsayımları içerir. Bunlardan ilki teknolojinin gelişme özerkliğidir. Bu özerklik hem içkin bir evrimsel potansiyele ve kendi gelişme mantığına sahip olması anlamında, hem de sosyo-kültürel kontrolden bağımsızlık ve kendi kendine yeterlilik anlamındadır. İkincisi ise teknolojinin mutlak ilerleme olarak ele alınmasıdır. Buna göre, istisnasız tüm teknik yenilikler bir tür gelişme olarak kabul edilir ve sosyal ilerleme, teknik ilerlemenin bir türevi olarak görülür. Son olarak ise teknolojinin zaruri olmasıdır. Yani teknoloji, tüm sosyal dönüşümlerin ve kültürel değişikliklerin belirleyicisidir (Mezentsev, 2020). Teknolojik determinizmin kurucuları insan aklı ve eliyle yaratılan bu teknogenetik uygarlığın, insandan ve toplumdan bağımsız olduğunu savunmuşlardır. Öte yandan teknolojinin yapay olarak sosyal ilişkilerden ayrıldığını, doğa fenomeni ile çevrelediğini ve süper sosyal ve insanüstü bir gerçeklik olarak kendisine yer bulduğunu kabul etmişlerdir (Mezentsev, 2020). Ayrıca teknolojik determinizmin savunucuları, toplumun teknolojik gelişmeden etkilendiğini ve şekillendiğini savunurlar. Yeni teknolojilere ve yeniliklere uyum sağlanmak zorunludur. Onlara göre, teknolojik gelişmenin olumsuz sonuçları, teknolojinin doğası gereği değil, insanlar tarafından yetersiz kullanımının sonucudur. Örneğin Toffler, teknolojiyi, insan yaşamının tüm alanlarında ölümcül bir etkiye sahip olan tüm değişikliklerin belirleyicisi olarak anlamıştır. Bilgisayar, mekanik çağın neredeyse tümünü kontrol etme yeteneğine sahiptir. Bu nedenle günümüzdeki durum “üçüncü dalga” olarak adlandırılıyor, teknolojinin sürekli gelişmesi nedeniyle daha hızlı olan, önemli değişimlerin ve yaşam hızının pik yaptığı bir dönem (Hauer, 2017).

Teknolojik determinizm sınırsız bir iyileşme ve gelişme olanağı düşüncesine dayanır. Buna göre teknolojik determinizmin tarihsel grafiği sürekli yukarı çıkan ve ilerleme gösteren bir doğru üzerinden anlaşılabilir. Öyle ki, bu “sürekli ilerleme” unsurunun sağlamasını da geçmiş

koşullarla yapmaktadır. Bu yaklaşıma göre de, teknolojinin geleceğini, günümüzdeki aktüel durumu belirleyecektir. Ancak bu yaklaşım son yıllarda, eskisinden daha çok eleştiri almaktadır. Tıpkı modernitenin büyük anlatılarında olduğu gibi, teknoloji de kendi tarihsel dekadansına eşlik etmektedir. Bu deterministik bakış açısı her ne kadar ekonomik, sosyal ve teknik sahalari kendi sürekli gelişimine tabi kılsa da, fiziksel çöküşün çıktıları somuttur. Her şeyden önce teknolojik determinizmin temel eleştiri noktası, doğal kaynakların kontrolsüz kullanımını teşvik edici yönüdür. Geç modernitenin başa çıkmakla yükümlü olduğu çok sayıda ekolojik, ekonomik ve sosyal sorundan, teknolojik belirlenimciliği sorumlu tutan bir paradigma inşası söz konusudur.

Benzer şekilde gündelik yaşam pratikleri ve medya kullanım alışkanlıklarında da minimalist bir dönüşüm meydana gelmiştir. 2010'lu yılların en gözde sosyal paylaşım platformları, 2020'li yıllarda dramatik ölçüde kullanıcı kaybetmekte, ekran bağımlılığından mustarip toplumsal grupların sesleri yükselmekte, küresel olarak infodemi ile mücadele edilmekte, sosyal bağların ekran temelli zayıflamasından şikayet edilmekte ve bu gibi sorunlara küresel ölçekte çözümler aranmaktadır. Bir diğer deyişle, teknolojik gelişme ve ilerleme sempatanlığı, tıpkı modernitenin sonuçlarında olduğu gibi, toplumsal yaşamın belirli fazlarında iyileşme göstermiş fakat çok daha büyük bir zeminde yeni sorunlar meydana getirmiştir. Bunlarla birlikte teknolojinin yalnızca toplumsal bağlamda sorunlar meydana getirmediği, beraberinde ekolojik ve sosyal alanda çok sayıda kaosa neden olduğu da aktüel tartışma konuları arasındadır.

Fütürizm Obsesyonu ve Trans-hümanizm: Muhtemel Gelecekler

Fütürizm 20. Yüzyıl coşkusudur. 20. Yüzyılın başlarında kendilerine tarihte ne denli yer edineceklerini bilmeksizin İtalya'da bir grup sanatçının girişimiyle ortaya çıkmış bir akımdır fütürizm. Başlangıçta ressam, heykeltıraş, müzisyen, mimar, grafik ve endüstriyel tasarımcılara ait olan bu akım, 21. yüzyılda çok daha elastik bir

sahada değerlendirilmektedir. Bu devrimci ruh elbette avangart sanat akımlarından büyük ölçüde ilham almıştır. Temel itici gücü kendilerinden önceki gelenekselliğin ve klasik sanat normlarının eleştirisinde bulan avangart akımlar ve avangart sanatçılar için "gelecek obsesyonu" belirleyici bir unsurdur. Fütüristler sıklıkla iyi düzenlenmiş manifestolar aracılığı ile fikirlerini geniş bir alana yaymışlardır. Özellikle Dünya Savaşlarının ilkinden önce büyük başarı elde etmişler ve kararlıkla geleceğe bakmışlardır. Dolayısıyla geçmiş onlar için küçümsenecek bir "şey" halini almıştır. Özlem duydukları hız ve dünyayı görme ve deneyimleme arzusu fütüristlerin temel dinamizmi olmuştur (Stewart, 2022).

İskenderiye doğumlu İtalyan şair Filippo Tomasso Marinetti tarafından kurulan fütürizm, ünlü manifestosunu (Fütürizm Manifestosu) 1909'da önce La gazetta dell'Emilia'da daha sonra da Fransa'nın günlük gazetesi Le Figaro'da yayımlandı. Bu ilk manifesto fütüristlerin geçmişe olan küçümsemelerini ortaya koymuştur. Marinetti bu manifestoda, hem kütüphaneler hem de müzeler dahil olmak üzere eskiyi hatırlatan her şeyin yok edilmesi gerektiğini savunmuştur. Manifesto enerji alışkanlığı, tehlike sevgisi ve yoğunluk/acelecilik söylemiyle başlamaktadır. Fütüristlerin manifestodaki ilk beyanatları "Dünyanın ihtişamının yeni bir güzellikle zenginleştiği" yönündedir ve şu şekilde devam eder;

Şair, ilksel unsurların coşkun şevkini artırmak için kendini sıcaklık, ihtişam ve savurganlıkla harcamalıdır. Güzellik sadece mücadelede varolur. Saldırgan bir karaktere sahip olmayan hiçbir şaheser yoktur. Şiir bilinmeyenin güçlerine onları insanın önünde eğilmeye zorlamak için şiddetli bir saldırı olmalıdır. Yüzyılların en uç noktasındayız! İmkansızın gizemli kepenklerini açmamız gereken anda geriye bakmanın ne yararı var. Zaman ve uzay dün öldü. Zaten sonsuz, her yerde varolan hızımızı yarattığımız için zaten mutlak yaşıyoruz. Dünyanın tek çaresi olan savaşı, militarizmi, vatanseverliği anarşistlerin yıkıcı jestlerini, kadınlar için aşağılayan ve öldüren güzel fikirleri yüceltmek istiyoruz. Müzeleri ve kütüphaneleri yıkmak, ahlakla, feminizmle ve tüm oportünist ve faydacı korkaklıklarla mücadele etmek istiyoruz. Çalışma, zevk ve isyanla çalkalanan büyük kalabalıklar hakkında şarkılar söyleyeceğiz (...) Bugün fütürizmi kurduğumuz bu yıkıcı ve kıskırtıcı şiddet manifestosunu İtalya'da yayınlıyoruz, çünkü İtalya'yı profesörler, arkeologlar, turist rehberleri ve antikacılar kangreninden kurtarmak istiyoruz. (Marinetti, 1909).

Söz konusu dönemde fütüristlerin İtalya'yı yeni bir kültür merkezi olarak kurmak istedikleri aşıkardır. Her ne kadar o dönemde İtalya eski Roma İmparatorluğundan kalanların ve İtalyan Rönesansı'nın tadını çıkarıyorsa da, fütüristler için bu tatmin edici olmamıştır. Bu nedenle Marinetti manifestoda, "İtalya'yı mezarlık gibi kaplayan sayısız müzeden kurtaracağız" minvalinde yazmıştır. Marinetti başta olmak üzere fütüristler 20. Yüzyılın büyük endüstriyel keşiflerinde resim ve heykelden çok daha fazlasını görmüşlerdir (Stewart, 2022). Tam da bu nedenle avangart sanatçılardan ayrılırlar. Avangart sanatçıların klasisizme olan başkaldırı ve direnişleri resim, müzik, heykel ve benzeri ana sanat dalları ile sınırlı kalmıştır. Klasik ana sanat dallarından bir sonraki evreleri de yedinci sanat olan sinema olmuştur. Fütüristler ise manifestolarında modern endüstriyel icatların çok daha çekici olduğunu açıkça belirtmişlerdir: "Biz... yeni bir güzelliği, hızın güzelliğini ilan ediyoruz. Bir yarış otomobili... Semadirek Kanatlı Zaferi'nden daha güzeldir" (Stewart, 2022). Geleceğe yönelik öngörülerde bulunan bu hareketin ortaya çıkışında, geleceğin sadece bir zaman alanı değil, bir ideoloji olduğu görülmektedir (Güzel, 2021: 591).

2020'li yılların geç modernite evresinde fütürizm tekrar düşünüldüğünde, daha kompleks bir sosyal tavır söz konusudur. Her ne kadar klasik moderniteye ait olan temel kavram, metot ve perspektifleri sorunsallaştırıp, tüm bunları yadsıyarak kendisine "postmodern" diyen bir evreyle karşı karşıya kalırsa da, sürecin naturası bizatihi modernitenin kendisidir. Geçtir, sonrakidir, refleksiftir, çelişkileriyle büyüyendir, ama modernitedir. Bu çerçevede gelecekçi bir bağlam ihtiyacı, meşhur "büyük anlatılara" duyulan ihtiyaçla aynıdır. Şöyle ki; 20. Yüzyılın başlarındaki endüstriyel gelişmelere atfedilen "kurtarıcı rolü" ile, 21. Yüzyılın dijital ve nano-teknolojilerine atfedilen "kurtarıcı rolü" arasında prensipsel bir fark yoktur. Giyilebilir teknolojiler, biyohacking, uzaklar için geliştirilen teknolojilerinin sivilleşmesi, yapay zeka ve daha çok sayıda ar-ge çıktıklarına kolektif bir güzelleme söz konusudur ve hemen hemen bilimsel araştırmalarda öncelikli konumda kabul edilmektedir. Örneğin yapay zekanın etkisi

ve kullanımı arttıkça dönüştürücü potansiyeli daha belirgin hale geldikçe (Horvitz ve Selman, 2012, Stone vd, 2016, Akt., Kelly vd., 2021:627) kullanımının ekonomik, politik, sosyal ve etik sonuçlarıyla ilgili birçok sayı gündeme gelmiştir (Hawking vd. 2014, Akt, Kelly vd., 2021: 627).

2022 yılının Aralık ayında dünyanın en çok dikkate alınan teknoloji platformlarından biri olan BBC Science Focus "Gelecek Teknolojisi: Dünyayı Değiştirecek 22 fikir" başlıklı bir makale yayınlamıştır. Bu makalenin iddiasına göre gelecek düşünüldüğünden daha erken gelmektedir ve gelişmekte olan teknolojiler yaşam biçimlerini, bedene nasıl bakılacağını ve iklim felaketini önlemeye yardımcı olacaktır. Makalede heyecan verici olarak nitelendirilen bu teknolojilerden ilki Necrobotics'tir. İsminden de anlaşılacağı üzere necrobotics ölü "şeyleri" robotlara dönüştürmeyi içeren fikri tanımlamaktadır ve Teksas'ta bulunan Rica Üniversitesinde geliştirilmiştir. 2022 yılının son ayında BBC'nin deklare ettiği dünyayı değiştirecek 22 teknolojinin (BBC, 2022) devamı aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Enerjinin uzun süre depolanmasını sağlayan bölge ve binalara ısı sağlamayı hedefleyen kum pilleri, henüz ticari olarak mevcut olmasa da pediatrik alt vücut dış iskeleti sunmayı hedefleyen akıllı dış iskelet (popüler bilimkurguda uzun yıllardır yer almakla birlikte, gerçek hayatta primitif versiyonları uzun süredir kullanılmaktadır), SpinLucnh şirketi tarafından uydu ve diğer yükleri uzaya göndermek için geliştirilen uydu fırlatma mançınığı (bu sistem yakıt kullanımını %70 azaltmaktadır. Şirket NASA ile bir anlaşma imzalamıştır ve prototip sistem şu an test aşamasındadır), bir hayvan kaynağından alınan hücre, doku veya organı insana nakletme, uygulama veya aşılama prosedürleri olarak bilinen ksenotransplantasyon (şimdiye kadar yalnızca iki insana domuz kalbi yerleştirilmiş ve başarılı olunmuştur, ifadeli bilgi sistemlerinden görüntüler oluşturan Dall-E (bu teknoloji OpenAI şirketi tarafından geliştirilmektedir, yazılı ifadelere uyan görüntü yaratma sistemidir, hala geliştirilme aşamasındadır, makine öğrenim algoritması, robot kol ve beyin-bilgisayar arayüzü sayesinde vücudun

Üst veya alt kısmını hareket ettiremeyen hastalar için geliştirilen beyin okuyan robotlar, trikalsiyum fosfattan oluşturulan 3D baskı kemikler, doğal bir dil modellemesi olan ChatGpt AI, laboratuvarda üretilen süt ürünleri, ticari uçuşlarda karbon emisyonunu azaltmak için hidrojen uçaklar, kişisel sağlığını takip eden avatar formunda üç boyutlu dijital ikizler, sentetik yakıtlar üretmek için hidrojenle birlikte kullanılacak olan doğrudan hava yakalama sistemleri, ölümün ekolojik ayak izinin son aşaması olmasından ötürü bedenlerin atmosfere 400 kg karbondioksit salmasına neden olan yakma işlemi yerine, toprağa gömülmesini hedefleyen yeşil cenaze sistemleri, yeniden şarj edilebilen ve enerji depolayan tuğlalar, terle çalışan akıllı saatler, bir yapı malzemesi olarak kendi kendini iyileştiren canlı, çevre dostu betonlar, kurbağa embriyolarından elde edilen kök hücreler kullanılarak yapılan ve insan vücuduna yerleştirilen küçük hibrit robotlar, helyum balonları ve drone yardımı ile genişletilen herkes için internet sistemleri, orman yangınlarını kontrol altına almak için geliştirilen ses sistemleri, on dakikada şarj olan araba aküleri ve sinir sistemindeki nöronları taklit eden ve elektriksel özelliklerini kopyalayan silikon çiplerdeki yapay nöronlar.

Gelecek tahayyülleri genellikle “hayalperest” olmakla eleştirilmektedir. Ancak BBC örneğinde olduğu gibi fütüristik bir bakış açısıyla, hayal edilen bir fikrin gerçekleştirilmesi tam da hayalin fikre evrilip, formüleştirmeye başladığı noktada inşa edilir. BBC Sience Focus kolektif faydayı amaçlayan bir teknolojik gelecekçiliğe örnektir. Diğer bir örnek ise NEOM veya THE LINE PROJECT olarak bilinen, 24 Ekim 2017 tarihinde Suudi Prens Muhammed bin Selman tarafından açıklanan, Suudi Arabistan’ın Tebuk Bölgesi’nde yapımı devam eden bir şehir projesidir. Suudi Arabistan “SAUDI VISION 2030” adlı kamu yatırım fonu projeler dizisini başlatmıştır. The Line Project, aralarında medyanın en çok ilgisini çeken proje olmuştur. Resmi web sitesinde The Line Project; “çevredeki doğayı korurken benzeri görülmemiş bir kentsel yaşam deneyimi sunan, insanı ön plana çıkaran bir medeniyet devrimidir. Kentsel gelişim kavramını ve geleceğin şehirlerinin nasıl

olması gerektiğini yeniden tanımlıyor” şeklinde ifade edilmektedir. Deniz seviyesinden 500 metre yükseklikte, yalnızca 200 metre genişliğinde ve 170 km uzunluğunda tasarlanan bu yeni çizgi kent, içinde bulunduğu arazinin %95’ini doğa için korumayı hedefliyor. Öte yandan horizontal bir yayılım gösterdiği için, bu çizgi kentin içinde yol, araba ve emisyonun olmadığı ve kentin %100 yenilenebilir enerji ile çalışacağı deklare edilmiştir. The Line kenti 34 kilometrekarelik bir alana inşa ediliyor. 9 milyon insanın yaşayabileceği kapasitede olan kentte, tüm yıl boyunca ideal iklim koşulları sağlanacak, kent sakinleri yüksek hızlı trenle kentin bir ucundan diğerine 20 dakikada geçiş yapabilecek ve kentte yer alan tüm tesislere 5 dakikalık bir yürüme mesafesi ile ulaşabilecektir. Kentsel yayılmayı önlemek, otomatik hizmetlerin yapay zeka tarafından desteklenmesi, güneş ışığı, gölge ve doğal havalandırma için mikroklimatik alanların oluşturulması The Line projesinin önemli vaatleri arasındadır. Temel olarak The Line’nın kendini konumlandığı nokta, günümüz kentsel yaşamında insanlığın karşı karşıya olduğu zorlukların üstesinden gelmek ve alternatif yaşam biçimlerine öncülük etmektir.

BBC’nin yayınladığı gelecek teknolojileri ve The Line Project gibi girişimler, 20. Yüzyıl fütüristik söylemlerinin bir nevi devamıdır. Öyle ki Bertrand Russel’in 1902’de kaleme aldığı “A Free Man’s Worship” adlı makalede transhümanizm, teknolojik yakınsama cyborg, insan geliştirme teknolojileri, insan ömrünü uzatma, zihin yükleme, Moore yasası ve benzeri fütüristik fikirler ekseninde 20. Yüzyılın başlarındaki bilimin yalnızca insanlığın değil, evrenin kendisinin kökeni ve nihai kaderi ile ilgili yargısını güzel ve kesin bir şekilde ifade etmiştir (Doede, 2009:39). Sanat, yaşam stilleri ve dünya görüşlerinde genişlemeye başlayan fütürizmin, teknolojik gelecekçilik ile birleştiği bir çağ şu an söz konusu olan. Trans-hümanizm ise her ne kadar başlangıçta yalnızca kavramsal olarak fütüristik bir fikir olarak kabul edilmişse de, günümüzde pratikte de aktüel bir tartışma konusu haline gelmiştir. Trans-hümanizm temel olarak, insanların fiziksel ve bilişsel yeteneklerini geliştirmek, yaşlanma ve hastalıklar gibi istenmeyen olumsuz yaşam

olaylarını ortadan kaldırmak için teknolojiden ve bilimden yararlanılması gerektiğini öne süren uluslararası, entelektüel ve kültürel bir hareket olarak tanımlanabilir (Pilsch, 2017, Akt. Güzel, 2021: 592). Bir başka ifade ile transhümanizm;

"(...) insanlığın fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik yönlerden daha yüksek bir düzeye ulaşabileceğine inanan felsefi bir hareket olarak tanımlanabilir. "H+" ve "H plus" transhümanizm hareketinin sembolleri olarak kullanılır. Bu insana dair her şeyin veriye, sayıya ya da sembole dönüştüğü postmodern toplumda geleceğin insanının isim kodu olarak da değerlendirilebilir (Güzel, 2021: 592)".

Teknoloji odaklı fütüristik yaklaşımın bir kolu olarak düşünüldüğünde, transhümanizm yalnızca insanın entelektüel, fiziksel ve psikolojik kapasitesini arttırmak için yaygın olarak kullanılacak teknolojiler geliştirmekle ilgili değildir. Dolayısıyla transhümanizme insanlık durumunu temelden iyileştirebilecek bir misyon yüklemek son derece cılız bir girişim olarak kalacaktır. Bu gibi iyimser pozisyonların yanı sıra transhümanizm, temel insan sınırlamalarının üstesinden gelmesini sağlayacak teknolojilerin sonuçları, vaatleri ve potansiyel tehlikelerinin incelenmesi, bu tür teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılmasıyla ilgili etik konularla ilgili çalışmaları da kapsamaktadır. Trans-hümanizm, kısmen türetildiği hümanizmin bir uzantısı olarak görülebilir (Bostrom, 2013: 4). Hümanistler insanın önemine inanmışlardır. Dolayısıyla birey merkezli bir bakış açıları vardır. Aydınlanma düşüncesi de bu bakış açısıyla ritmiktir. Hümanizmanın temelinde insanın mükemmel olmadığını kabul ettiği ancak rasyonel düşünceyi, özgürlüğü, hoşgörüyü ve demokrasiyi ve diğer her şeyi daha iyi hale getirme arzusu vardır. Transhümanizm de hümanizmin bu temel arzusunu yerine getirirken eğitim ve kültürel gelişim gibi geleneksel hümanist yöntemlerle sınırlı kalınması gerektiğini, nihai olarak "insan"ın ötesine geçebilecek teknolojik gelişmelerin de kullanılabilmesinin altını çizerek (Bostrom, 2013).

Yöntem

Çalışma niteliksel olarak desenlenmiştir. Dune-Çöl Gezegeni adlı evrende teknolojik determinizm, fütürizm ve trans-hümanizm anlayışlarının

niteliğini tartışmayı amaçlayan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak doküman tarama metodu kullanılmıştır. Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg & Lune, 2015; Merriam, 2009; Akt. Kırıl, 2020: 172). Bunu veri analizi takip eder. Miles ve Huberman'a (1994) göre nitel veri analizi; verilerin toplanması, verilerin azaltılması, verilerin gösterilmesi, sonuç çıkarma ve doğrulama olarak üç aşamalıdır. Toplanan verileri analiz ederken betimsel ve içerik analizi dışında söylem analizi, doküman analizi gibi teknikler de kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016; Akt. Kırıl, 2020: 172).

Araştırma Soruları

- ▶ Fütürizm Dune evreninde nasıl inşa edilmiştir
- ▶ Günümüz fütürizm yaklaşımlarıyla Dune evreni arasında nasıl bir benzeşim veya farklar vardır

Araştırmanın Varsayımları

- ▶ Dune evrenindeki fütürizm teknolojik determinizm ve dijitalleşmenin tam tersi olarak antikiteye doğru evrilmiştir
- ▶ Günümüz fütürizm yaklaşımları teknolojik determinizm ve dijitalleşme temellidir, Dune'da ise antik ve primitif bir gelecek konsepti vardır

Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında veri analiz yöntemi olarak betimsel analiz metodu kullanılmıştır. *"Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. (...) Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (...) Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilir (...). Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:256)".*

Analiz Temaları

Hem araştırma soruları hem de Dune evreninin

genel unsurları ile paralel olacak şekilde betimsel analiz için kullanılacak analiz temaları aşağıdaki gibidir:

- ▶ Dijitalleşme
- ▶ Teknolojik kurtuluş
- ▶ Toplumsal yapı
- ▶ Ekolojik tehditler
- ▶ İnanç ve gelenek tasavvurları

Bulgular

Dune - Çöl Gezegeni 1965 yılında Frank Herbert tarafından yaratılmış edebi bir evrendir. Başlangıçta Analog dergisinde iki bölüm olarak, 1965 yılında ise roman olarak yayınlanmıştır. Dünya bilimkurgu topluluğu (World Science Fiction Society) tarafından verilen ve bilimkurgunun en prestijli ödülleri olarak kabul edilen, Hugo ve Nebula ödüllerini "en iyi roman" kategorilerinde kazanmıştır. 2003 yılında dünyanın en çok satan bilimkurgu romanı olarak gösterilmiştir. Dune - Çöl Gezegeni, altı kitaptan oluşan aynı evrende geçen ardışık hikayelerin bütünüdür. Dune'u gerek bilimkurgu gerekse kurmaca evreninde bu denli özgün kılan temel unsur ise, kendisinden sonra kurgulanan çok sayıda edebi ve sinema yapıtını etkilemiş olmasıdır. Dune, çok uzak bir gelecekte (10100'lü yıllarda) geçen, çeşitli soylu hanedanların gezegen tımarlarını kontrol ettiği feodal bir yıldızlararası toplum düzenini din, kültür, felsefe, ekoloji, iktidar ve politika zeminlerinde, genç bir adamın kişisel yolculuğu özelinde anlatmaktadır. Frank Herbert Dune evrenini oluştururken Orta Doğu kültüründen ilham almıştır. Öte yandan Kur'an-ı Kerim, İncil, Tevrat gibi kutsal metinlerden doğrudan alıntılar yapmış ve Zen Budizmi ve Kabala gibi doktrinlerden faydalanmıştır. Serinin ilk kitabının sonunda yer alan sözlükte geçen bazı kelimeler, Herbert'in ilham aldığı kültür ve geleneklerin orijini ile ilgili ipucu verir niteliktedir: "Ab-ı hayat, dar-ül hikman, hançer-i figan, kul vahad, lisan al-ghayb, baklava vb." (Özcan, 2021).

Dune öncül ve ardıl hikayeleri ile bir bütün oluşturur. Dune'daki şimdiki zaman olayları yıldızlararası feodal bir düzende geçtiğinden ötürü, bu feodal düzen ve unsurlarının nasıl ve neden mevcudiyet gösterdiklerini anlamak için, öncül hikayenin ana hatlarını kavramak gerekir. Çünkü Dune'da yer alan tüm grup ve bu grupların fonksiyonlarını belirleyen öncül olaylardır. Dune evreninde Butleryan Cihadı olarak bilinen ve tüm insanlığı etkileyen bir savaş yaşanmıştır (Herbert, 2021). Butleryan Cihadı Dune evreninde bir milat noktası olarak kabul edilir. Bu konseptte makinalar ve yapay zekalar acımasız, insanlar ise mağdur olarak karakterize edilmiştir. Zamanın belirli bir kısmından itibaren insanlar artık gündelik işlerini dahi yapamayacak kadar isteksiz hale gelmişlerdir. Ayrıca uzun vadede tüm yaşam koordinasyonunu yapay zeka ve makinalara teslim etmişlerdir. Ancak yapay zekaların irade göstermesiyle birlikte, insanlık büyük bir yaşam ve kölelik tehdidiyle karşı karşıya kalmış, özellikle yapay zekaya karşı bir soykırım girişiminde bulunmuştur. Bu büyük savaş Dune tarihine Butleryan Cihadı olarak geçmiştir. Butleryan Cihadı insanlığın yapay zekaya karşı galibiyetiyle sonuçlanmış ve sonrası için yapay zeka ve makine kullanımı ile ilgili çok kanunlar konulmuş ve uygulanmadığı takdirde ölümle sonuçlanabilen cezai yaptırımlar getirilmiştir (Herbert, 1998). Bu kanunların birincil ve en önemlisi Cihat'tan sonra hiçbir koşul ve şekilde yapay zeka kullanılmayacağıdır. Bu nokta çok önemlidir. Çünkü teknolojik ilerlemenin doruklarında olan bir evren düzeninin nasıl primitif ve antik koşullar bütününe gönüllü olarak evrildiğini açıklar. Galaksiler arası seyahatlerin mümkün olduğu bir çağda, yapay zeka ve dijitalleşme uygulamalarını tamamen reddederek, antkiteye dönüşü tercih eden bir evren düzeni söz konusudur.

Dune evrenindeki dönüşümün temel konseptleri ekolojik değişim, kader ve özgür irade anlayışları, inanç ve gelenek tasavvurları ve iktidari yozlaşma eksenindedir. Bu dönüşümde belirli gruplar önemli aktörlerdir. Dune evreninde dört farklı grup görülmektedir. Bunlar sırasıyla:

1. Mentatlar
2. Askerler
3. Bene Gesserit
4. Fremenler

Artık yapay zeka ve dijital teknolojilerin kullanılmadığı Dune'da bilgisayarların fonksiyonlarını gerçekleştirebilen, mentat olarak adlandırılan insan-bilgisayarlar kullanılır. Mentatlar akli, mantığı, matematiği ve aksiyomları temsil ederler. Askerler fiziksel gücü ve enerjiyi temsil ederler. Yalnızca kadınlardan oluşan ve ruhban sınıfı olan Bene Gesserit'ler ise duyguları, sözleri, duaları ve mantraları kullanırlar (Özcan, 2021). Bene Gesserit'ler genetik ve politik manipülasyonlarla, insanlık ırkını kendilerince yüceltmeyi görev edinmişlerdir. Bedevileri hatırlatan Fremenler ise çok önemli olan melanj baharatının çıkarıldığı Arrakis gezegeninin çöl halkıdır. Fremenler mekanik teknoloji olarak son derece gelişmiş cihaz ve aletler kullanırlar. Dune'daki ekolojik tehdit dolayısıyla su en önemli elementtir. Keza günümüzde de suyun yakın gelecekte küresel bir sorun haline geleceğinin altı çizilmektedir. Fremenler tek bir yüksük oranında su kaybı olmaması için, insan vücudundan çıkan sıvıları da geri dönüştürebilen "stillsuit" icat etmişlerdir. Stillsuitler ter ve gözyaşı gibi tüm biyolojik sıvıları geri dönüştürebilen giysilerdir ve çölde onlar olmadan yol alınamaz.

Dijital temelli teknolojik araçlar Dune evreninde yok denecek kadar azdır, genellikle mekanik altyapılı bir teknolojik ekosistem görülmektedir. Her ne kadar çok uzak bir gelecekte geçen bir bilimkurgu evreni olsa da, daha çok analog çözümler evrene hakimdir. Dijital temelli teknolojilerin ilgili yasalar uyarınca kullanılmaması da, daha önce bahsedildiği üzere Butleryan Cihadi'nin neden ve sonuçları ile ilişkilidir. Dolayısıyla "teknolojik gelişmelerin" insanlığı kurtaracağı inancından çoktan vazgeçmiş, doğaya karşı değil aksine doğa ile ritmik ilişkiler kurmayı hedefleyen bir evren inşası söz konusudur. Dune evreninde günümüzün aksine insanlığın geleceği, refah ve barış öngörülere teknoloji temelli değildir. Toplumsal yapıyı karakterize eden bazı ölçüler söz konusudur. Toplumsal yapı teması günümüz koşullarına en

yakın tema olarak dikkat çekmektedir. İktidari yozlaşma ve politik gerilim Dune evreninde işlenen öncelikli konsept konumundadır. Hanedanlıklar arası güç ve iktidar savaşları, gezegenler arası politik iklim belirleyici ölçüde serttir. Dolayısıyla toplumun genelinde muhalif seslerin çoğalması sıklıkla görülen bir durumdur. Dune'da iktidari yozlaşmanın sebepleri de sonuçları da iktisadidir. Bu iktisadi sorun ve sonuçların yansımaları da nihai noktada ekolojik tehditlerde yansıma bulmaktadır. Ekolojik tehditlerin merkezi çıkış notası doğal kaynakların ölçüsüz kullanımı olmuştur. Günümüz aktüel ekolojik tehditleri ve çıkış noktası ile birebir benzerlikler gösterir. Bu tehditlerin kaynağını anlamak için Aydınlanma Düşüncesiyle birlikte, endüstrileşme sürecinde modernitenin büyük anlatılarının vaatlerini ve etkilerini tekrar hatırlamak gerekir, ki Dune evreninde de benzer bir model kullanılmıştır. Aydınlanma Düşüncesi humaniteryan bir rasyonaliteyi benimseyerek, insan ve doğa arasındaki ideal ilişki biçimini, taraflardan birinin diğerine üstünlüğü olarak belirlemiştir. Bu perspektifi memnuniyetle benimseyen yığınlar da, skolastik düşünceden ayrılırken doğanın ancak ve ancak insan için bir araç olabileceği sanısıyla hareket etmişlerdir. Dolayısıyla endüstri devrimi, kentleşme, kitle üretim ve tüketimi, teknolojik determinizm unsurları ekseninde insanın doğaya olan üstünlüğü sanrısı kemikleşmiş ve kısa olarak nitelenebilecek bir zaman dilimi içerisinde küresel olarak etkileri hissedilen bir dizi kriz meydana gelmiştir. Bu krizler iklim krizi, küresel ısınma, hava kirliliği, türlerin nesillerinin tükenmesi, gıdaya erişim zorluğu, biyoçeşitliliğe yönelik tehditler, toprak degradasyonu, ozon tabakasının delinmesi, kontrolsüz kentleşme ve kontrolsüz nüfus artışı, su kıtlığı, atık dönüşümü ve ormansızlaşma olarak sayılabilir. Günümüzde çok sayıda aktivist grup tarafından farkındalık çalışmaları yapılan bu tehditlerin sonuçları Dune evreninde görülebilir. Dune; su kıtlığı, iklim krizi, türlerin yok oluşu, ormansızlaşma başta olmak üzere, bu krizlere çözüm bulunamadığı taktirde, başa çıkmak zorunda kalacağımız bir evren tasavvurunun nihai örneğini göstermektedir. Ve elbette bu evrende söz konusu krizlerin önüne geçebilme umudu, inanç ve gelenek sistemlerinden beslenmektedir.

Dune'da inanç ve gelenekler son derece kalıplaşmış ve ritüelleşmiştir. Bu sistemlerin en dikkat çekici özelliği ise oryantalist eğilimde olmasıdır. Bir diğer deyişle doğu mistisizminin kadim doktrinlerinden devşirilmiş inanç ve gelenek sistemleri söz konusudur. Dune'daki toplumsal yapının büyük bir kısmına yön veren ve çöl Bedevilerini hatırlatan Fremenler kendilerini içinde buldukları küresel krizlerden kurtaracak bir mesih veya mehdi figürünün bekleyişi içindedirler. Elbette Fremenler yalnızca küresel krizlerle değil, doğal kaynakların sebep olduğu politik krizlerle de karşı karşıyadırlar. Bilinen adıyla Dune diğer adıyla Arrakis, tüm evrende en değerli doğal kaynak olarak kabul edilen baharatın (Melanj) kaynak mekanıdır. Herbert'in evreninde baharat uzay yolculuğu için gerekli olan maddedir. Bu özelliği ile Dune roman olarak basıldığı 1965 yılından bu yana, Arrakis'in 20. Yüzyılın Irak'ını temsil ettiği düşünülmektedir. Birincil doğal kaynağı petrolü nedeniyle Batılı güçler tarafından sömürülen Irak halkı ile, baharatı nedeniyle soylu hanedanlar tarafından sömürülen Arrakis halkı Fremenlerin arasında göz ardı edilemeyecek bir benzerlik söz konusudur. Youtube platformunda içerik üreten Barış Özcan, 2022 yılının sonunda Dune ile ilgili olarak yayınladığı bir video içerikte bu durumu "Dünyada ulaşım için petrol, uzayda ulaşım için baharat" olarak nitelemiştir.

Fremenlerin nihai kurtuluş için bir Mesih figürünü bekleyişleri, inanç sistemlerine geliştirdikleri manipülasyon teknikleriyle yön veren Bene Gesserit'lerin müdahaleleriyle ilgilidir. Bene Gesseritlerin inanç menşeli ritüelleri, semavi dinlerin ritüellerinden ve bu ritüellerin ardındaki felsefi doktrinlerden izler taşır. Yalnızca kadınlardan oluşan bir ruhban sınıfı olan Bene Gesseritlerin en köklü geleneklerinden biri "Gom Cabbar" testidir. Eserde "insanlık testi" olarak nitelenen bu testte, genç insana hayvani iç güdüleri ve sabrı test edilerek rüşünü ispat etme fırsatı verilir. Kültürel antropolojide buna "Les rites de passage – Geçiş töreni" adı verilir. Çocukların olgunluğa attığı ilk adımda buna benzer törenler yapılır. Hristiyanlıkta vaftiz olmak, Yahudilikte "bar mitzvah", yine Yahudilikte ve Müslümanlıkta sünnet törenleri

çocukluktan ergenliğe geçişin bir işareti olarak "Kimsin sen?" sorusunun yanıtını vermeye çalışır (Özcan, 2021). Dune evreninde Bene Gesseritler tarafından uygulanan Gom Cabbar testi de bu köklü ritüellerle benzer özellikler gösterir. Söz konusu bu törenlerin 20. Yüzyıl sonlarında ve 21. Yüzyılda belirli ölçüde esnediği kabul edilse de, orijinleri ve ilk örnekleri incelendiğinde oldukça radikal oldukları görülmektedir. Aynı şekilde Benne Gesseritler tarafından genetik manipülasyon yoluyla hedeflenen ve Fremenler tarafından kurtuluş için beklenen Kuisatz Haderah yani Mesih figürü de, Hristiyanlık ve İslam'dan izler taşır. Kelimenin tam anlamıyla "yolu daraltmak" anlamına gelen İbranice "Kefizat Haderech" ifadesinden gelmektedir (literature.stackexchange.com). Kutsal bir kişinin aynı anda iki veya daha fazla yerdeymiş gibi görünerek çok kısa sürede çok uzun mesafeler kat edebileceğini ifade eden bir kavramdır bu. Yani İslam'daki Miraç ya da Hristiyanlıktaki "Ascensio Domini - Göğe Yükseliş" anlatılarından izler taşımaktadır (Özcan, 2021).

Doküman tarama yöntemi ve betimsel analiz metoduyla incelenen çalışmada kurulan iki varsayım da bulgular doğrultusunda doğrulanmıştır. Dune 1965 yılında tasarlanan ve dünya bilimkurgu otoriteleri tarafından en etkili bilimkurgu evreni olarak kabul edilmektedir. Kendisinden sonra yaratılan çok sayıda kurgu evrenine yön vermiştir. 10.000'li yıllarda geçen öncül ve ardıl hikayelerin ve evren unsurlarının tamamı, teknolojik determinizmin güzellemelerinin yapıldığı evrelerden sonra antikiteye dönüşü ortaya koymuştur. Tüm dijital olanaklar ve yapay zeka teknolojilerinden vazgeçerek, teknolojinin nihai kurtuluş olmadığına kanaat getiren toplumların kadim inanç ve gelenek sistemlerine geri dönüşü söz konusudur. Tıpkı aktüel gündemde olduğu gibi ekolojik tehditlerle çevrelenmiş küresel krizlerin, yakın ya da uzak gelecekte neye evrilebileceğinin anlatısıdır Dune. Benzer şekilde 21.yüzyıl teknolojik trenlerinin penceresinden bakıldığında, kurgu da olsa gerçekleşmesi muhtemel yapısallıkların ip ucunu vermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Fütürizmin Dune evreninde nasıl inşa edildiği ve günümüz fütürizm yaklaşımlarıyla Dune evreni arasındaki benzerlik ve farkları tartışmayı amaçlayan bu çalışmada, Dune evrenindeki fütürizm anlayışının teknoloji aracılı olmadığı, aksine oryantal ritüel ve doktrinlerin merkeze alındığı bir evren inşasının söz konusu olduğu sunucuna ulaşılmıştır. Günümüz koşullarıyla farklılık ve benzerlikleri noktasında ise; içinde bulunduğumuz teknoloji aracılı dönemin, Dune evreninin doğaya dönüş öncesi periyoduna denk geldiği dikkat çekmektedir. Dune evreninde teknolojik güzelliklerin pik yaptığı bir dönemde, tüm insani unsurların kaybedilme tehlikesiyle karşı karşıya kalındığında başlatılan Butleryan Cihadına benzer minimalist eğilimlerin sinyalleri günümüzde de söz konusudur. Bu minimalist eğitimlerin örnekleri çoktur. 2000'li yıllardan sonra baş gösteren, teknolojik adaptasyondaki hız gün geçtikçe artmakla birlikte, doğaya bilinçli bir dönüş ve teknolojiden kopuş da söz konusudur. Bu dönüşte maddi olanaklardan soyut pratiklere yönelik bir yayılım görülmektedir. 2020'li yıllar sürerken modern bireyin teknolojiyle olan ilişkisi ve biyolojik evrimin teknolojiyle aracılanması, kolektif açıdan düşünüldüğünde, insani unsurların gittikçe azaldığı bir tasavvurunun arzu edildiği görülmektedir. Bu arzu durumu elbette politik ve iktisadi maksatlar taşıyabilir. Daha önce benzerlerine rastlanan tarihsel bir doygunluk noktasına bu periyotta da denk gelineceği öngörülmektedir.

Tarihselliğe her ne kadar sebep ve sonuç ilişkileri özelinde bir anlam yüklense de, tarihselliğin kendilik tekrarı olan bir dönüşlülüğe meyilli olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Tıpkı Aydınlanma Düşüncesini de kapsayan erken modernitede olduğu gibi. Evrensel olarak insanlık manzaralarının genel bir iyilik ve bütünlük ideali ile homojenize edilebileceği fikri rasyonalite ve modernitenin itici gücü olmuştur. Skolastik dogmatizmden çıkış sürecinde bilim, teknoloji ve sanat üçgeninde inşa edilen rasyonel idealler evrensel olarak yerleşiklik bulamamakla birlikte, tek boyutlu bir anlayışla söz konusu idealler

birer dogmaya dönüştürülmüştür. Teknolojik determinizmin günümüzdeki çehresi de benzer özellikler göstermektedir. "Teknoloji insan içindir" düsturu, insana dair ve insana içkin birçok "şeyi" bertaraf eder pozisyondadır. Trans-hümanizm ve benzeri kavramsal oluşumlar, olgusal dünyada pratik karşılıklarını teknoloji ile bulurken veya geliştirirken, insanlığın özünü meydana getiren soyut değerler çerçevesinin dışında kalmaktadır. Bu da insani olmayan bir teknolojik ve dijitalleşmiş bir evren tasavvurunu akla getirmektedir.

Teknolojik gelişim ve ilerlemenin, fütürizm tahayyüllerinde her zaman merkezi bir pozisyonda olduğu görülür. Dolayısıyla fütürizm bir tür devrimcilik taşır. Kendinden öncekinin evrilmesine olanak sağlamaktansa, kendinden öncekini yok edip yerine yenisini koymaya yönelik tekil bir yapıya sahiptir. Teknolojik devrimin içinden insanı dışlayan da, fütürizmin bu katı ve tekil yapısıdır. Fütürizm anlayışları, tarihselliği yalnızca teknolojik icatçılık doğrusunda taşıdığından, insanlığın kimi zaman durağan kimi zaman ise ağır hareket eden unsurlarını görmezden gelme eğilimi son derece organiktir. Bu bir tür yargı ortaya koyar; teknolojik determinizme duyulan kolektif sempati, fütüristik sağduyudan habersizdir. Tıpkı Dune evreninde olduğu gibi, günümüzde inşa edilen, arzu edilen veya lanse edilen fütürizm anlayışlarında, insani unsurlardan bağımsız, teknolojik ilerleme merkezli bir gelecek tasavvuru, erken modernite modelindeki risklerin tekrarı ihtimalini taşımaktadır.

Kaynaklar

- BBC, (22 Aralık 2022). Future technology: 22 ideas about to change our World. <https://www.sciencefocus.com/future-technology/future-technology-22-ideas-about-to-change-our-world/>
- Borgmann, A. (2009). *Technology and the character of contemporary life. A philosophical inquiry*. The University of Chicago Press, <https://www.perlego.com/book/1851376/technology-and-the-character-of-contemporary-life-a-philosophical-inquiry-pdf>

- Bostrom, N. (2013). The transhumanist faq, version 2.1. World Transhumanist Association. <https://nickbostrom.com/views/transhumanist.pdf>
- Darı, A. B. (2017). Sosyal medya ve sağlık. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Cilt 6, Sayı 18, ss.731-758.
- Doede, R. (2009). Transhumanism, technology, and the future: posthumanity emerging or sub-humanity descending?, *The Appraisal Journal* Cilt 7, Sayı 3, Mart, ss 39-54
- Feenberg, A. (2003). Modernity theory and technology studies: Reflections on bridging the gap. <http://www.sfu.ca/~andrewf/techmod.htm>, pp.1-18.
- Güzel, B. (2021). Futurism in social work: transhumanism, gamification of human life, homo roboticus and care. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 591- 606. DOI: 10.33417/tsh.729496
- Hauer, T. (2017). Technological determinism and new media. *International journal of English, literature and social science*, vol-2, ISSN: 2456-7620, ss.1-4.
- Herbert, F. (1998). *Çöl gezegeni Dune*. Çev.: Arzu Taşçıoğlu ve Deniz Vural, Sarmal Yayınları, İstanbul.
- Herbert, F. (2021). *Dune*. Çev.: Dost Körpe, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Kelley, P. G., Moessner, C., Yang, Y., Sedley, A., Heldreth, C., Kramm, A., Newman, D. T., Woodruff, A. (2021). Exciting, useful, worrying, futuristic: Public perception of artificial intelligence in 8 countries. AIES '21: Proceedings of the 2021 AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society, Temmuz 2021 ss. 627–637
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analiz yöntemi olarak döküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 15, ss 170-189.
- Lyotard, J. F. (1997). *Postmodern durum, bilgi üzerine bir rapor*. Çev. Ahmet Çiğdem, 2. Basım, Vadi Yayınları, Ankara
- Marinetti, F. T. (1909). The futurist manifesto. https://www.societyforasianart.org/sites/default/files/manifesto_futurista.pdf
- Mauthner, N. S., & Kazimierczak, K. A. (2018). "Two: Theoretical perspectives on technology and society: implications for understanding the relationship between ICTs and family life". In *Connecting Families?*. Bristol, UK: Policy Press. Retrieved 17 Ocak 2023, from <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/book/9781447339953>
- Mezentsev, S. (2020). Technological determinism: breakthrough into the future, 11th International scientific and theoretical conference "communicative strategies of information society". *European Proceedings of Social behavioral sciences*, e-ISSN: 2357-1330, ss.240-248.
- Özcan, B. (2021). 2021'in en iyisi Dune. <https://barisozcan.com/dune/>
- Stewart, J. (2022). *Futurism: the avant-garde art movement obsessed with speed and technology*. <https://mymodernmet.com/what-is-futurism/>
- Tomlinson, J. (2013). *Küreselleşme ve kültür*. Çev: Arzu Eken, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Yaşar, G. A. (2011). Ortaçağdan günümüze "modernite": doğuşu ve doğası. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ISSN: 1308-9196, Yıl:4, Sayı:7, ss.10-26
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 9. Baskı, Seçkin yayıncılık, Ankara.

Wyatt, S. (2008). *Technological determinism is dead; long live technological determinism, The Handbook of Science and technology studies* (Ed: Hackett, E. J., Amsterdamska, O., Lynch, M., Wajcman, J.), Third Edition, Massachusetts Institute of Technology

Extended Abstract

The digital age refers to a period in which digital technologies are used in all aspects of life, accompanied by the development of technology. Key elements of this age include the Internet, smart devices, social media, artificial intelligence, and cloud computing. The digital age began with the rapid development of information and communication technologies. With the use of the internet, it became possible to connect globally, access information instantly, and communicate rapidly. The digital age has numerous positive aspects, such as rapid access to information, educational opportunities, creative activities in art and other fields. However, it also brings negative consequences, such as addiction to devices, privacy debates, health issues, loneliness caused by virtual reality, and unequal access to digital technologies. As with any technology-oriented process, the positive aspects of the digital age, which make human life easier, are emphasized. This is closely related to the approaches of technological determinism and futurism. Technological determinism is the theory that technology is the most important factor in determining or influencing social change. This theory asserts that technology can directly affect human behavior, social structure, and culture. According to technological determinism, technological development can trigger or accelerate social, economic, and cultural changes. Technological determinism focuses on the internal characteristics and workings of technology, rather than the social, cultural, and political contexts of society. Therefore, technological determinism claims that technology has an absolute impact on society and is the most important factor in shaping society. However, this theory has been subject to criticism. It has been argued that technology is only a tool, and its use is influenced

by social, cultural, and political contexts. It has been suggested that technological development itself may be a result of social and cultural dynamics and that technology may influence society, but these effects are shaped by social dynamics. Futurism, on the other hand, is an artistic and philosophical movement focused on the future. This movement focuses on how technological developments will affect human life and future social, cultural, and economic changes. Futurism often explores the artistic reflections of the different experiences that technological innovations create in our lives. Technology is a great source of inspiration for futurism. Futurists use their imagination to envision how technology will create changes in human life in the future and express these ideas in art, literature, and other cultural activities. The opportunities presented by technology provide a creative space for futurists, and this space leads to the emergence of new ideas and designs. Futurism believes that technology is not just a tool, but an important factor shaping human society. Futurists make predictions about how technology will affect human life and these predictions provide an insight into future social, economic, and cultural changes. "Dune" is a science fiction series written by Frank Herbert. The series tells a story that takes place on different extraterrestrial planets, each with a vast universe. At the center of the series is the political struggle between families and kingdoms fighting for control of the planet Arrakis. The Dune universe consists of various planets with unique ecological systems. Arrakis is one of the most important planets in the Dune universe and is the source of the spice found on Earth. The spice is essential for space travel and is produced on Arrakis. Therefore, control of Arrakis is crucial from both political and economic perspectives. There are also groups with special abilities in the Dune universe, such as "mentats" who can alter human behavior and the female order called "bene gesserit". Political struggles, intrigues, and wars between different families and kingdoms also play an important role in the universe. The Dune universe is not limited to the novel series. After being first published in 1965, it has been adapted to the cinema twice by David Lynch and Denis Villeneuve. What makes the Dune

universe so unique is that, despite being created in the 1960s and depicting the 10,000s, it is entirely devoid of digitalization and artificial intelligence technologies, based on a feudal societal system. This feature of the Dune universe has been analyzed and questioned within the scope of this study in the context of technology-focused futurism approaches. This study aims to analyze the elements of the Dune universe in the context of digitization, technological determinism, and futurism frameworks and to show that possible future visions may not be entirely technology-focused. Document scanning and descriptive analysis methods have been used in this study. The findings of the study reveal that technology-focused future approaches may not be entirely positive in terms of technological salvation, digitalization, belief systems and ecological threats.

Yazar Bilgileri

Author details

* (Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi, dilgekodak@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5587-3886

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. *None*

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. *None*

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Kodak, D. (2023). Dijital çağa retrospektif bir bakış: Dune evreni ve fütürizm tasavvurları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (62), 97-112. <https://doi.org/10.47998/ikad.1256150>